

Politicamain,

chapis

Vus?

Bundeskanzlei
Chancellerie fédérale
Cancelleria federale
Chanzia federala

Impressum

Editur

Chanzlia federala

Secziun da terminologia

CH-3003 Berna

termdat@bk.admin.ch

Internet: <http://www.admin.ch/ch/d/bk/termdat>

Concepziun e producziun

Chanzlia federala

Sustegn en domondas da communicaziun

CH-3003 Berna

Ils dretgs politics en la confederaziun

Tge è in'elecziun da maiorz? Tge vul dir cumular? Pudain nus votar electronicamain? Durant in onn d'elecziuns èn talas dumondas zunt actualas. Respostas sisur chattais Vus en questa brochura. Ella dilucidescha curt e bain ils dretgs politics dalas burgaisas e dals burgais en la confederaziun.

Però betg mo il fatg che nus pudain eleger e votar, betg mo ils vasts dretgs politics èn in segn caracteristic da la vita politica en Svizra, mabain er la plurilinguitad. Ella munta ina sfida speziala: L'infurmaziun politica e la discussiun ston adina puspè surven-tscher ils cunfins linguistics. Questa brochura po esser utila en quest connex; ella porscha las expressiuns tecnicas respectivas en tshintg linguas, en las quatter linguas naziunalas ed en englais. Che er quella lingua mundiala è integrada correspunda ad ina pli e pli gronda dumonda.

Segns duvrads

- DE** = tudestg
- FR** = franzos
- IT** = talian
- EN** = englais
- = rinviament ad auters chavazzins

La brochura è er vegnida publitgada en tudestg, franzos, talian ed englais.

administraziun federala; Adm.fed..

Ella cumpiglia l'administraziun federala centrala cun ils set departaments (ministeris), la ► chanzlia federala, ils secretariats generals ed ils uffizis federals sco er l'administraziun federala decentrala cun las cumissions d'autorità e las autras unitads attribuidas, instituts independents e manaschis. Tar las incumbensas principalas da l'administraziun federala tutgan l'execuziun dals concluds prendids da l'assemblea federala, en spezial da las leschas federalas, e dals mandats ch'il ► cussegl federal dat sco er la preparaziun dals affars dal cussegl federal e da la legislaziun. Mintga departament vegn manà d'ina commembra u d'in commember dal cussegl federal, la chanzlia federala vegn manada da la chanceliera federala u dal chancelier federal. Betg part da l'administraziun federala fan las interpresas federalas autonomas dal dretg public, sco p.ex. la SUVA u la banca nazionala svizra.

- DE Bundesverwaltung; BVerw
- FR administration fédérale; Adm.féd.
- IT Amministrazione federale; Amm. fed.
- EN Federal Administration; Fed.Adm.

assamblea federala; chombras federalas; cussegls federalis; parlament federal; AF

L'autorità legislativa suprema (legislativa) da la confederaziun; ella sa cumpona da duas chombras, il ► cussegl naziunal ed il ► cussegl dals chantuns. Las duas chombras tractan las fatschentas (leschas federalas, conclus da preventiv, stipular contracts internaziunals e.u.v.) per regla separadamain ed ina suenter l'autra, ed in conclus è pir reussi, cur che tuttas duas chombras han acceptà. Sco assamblea federala sa radunan las duas chombras federalas comunablamain en cas d'occurrenz spezialas, p.ex. per elecziuns (cussegl federal, tribunal federal, chanceliera federala / chancelier federal) sco er per retschaiver decleraziuns dal cussegl federal davart fatschentas impurtantas.

► autoritads federalas

- DE** Bundesversammlung; eidgenössische Räte;
Bundesparlament; eidgenössisches Parlament; BVers
- FR** Assemblée fédérale; Chambres fédérales; Parlement
fédéral; Ass.féd.
- IT** Assemblea federale; Camere federali; Parlamento
federale; AF
- EN** Federal Assembly; Federal Parliament; FA

assamblea federala chombras reunidas

➤ assamblea federala

DE Vereinigte Bundesversammlung

FR Assemblée fédérale (Chambres réunies)

IT Assemblea federale plenaria; Assemblea federale (Camera riunita)

EN United Chambers of the Federal Assembly

autoritads federalas

Da las autoritads federalas fan part la ➡ assamblea federala (cussegl naziunal e cussegl dals chantuns), il ➡ cussegl federal cun la ➡ administraziun federala ed il ➡ tribunal federal.

DE	Bundesbehörden
FR	autorités fédérales
IT	autorità federali
EN	Federal Authorities

candidat; candidata

Persuna, da la quala il num è inscrit sin ina ➤ glista per l'elecziun dal cussegl naziunal. En circuls electorals, nua ch'i vegn surdà mo in mandat e nua ch'i vegn perquai fatga ina ➤ elecziun da maiorz, po vegnir elegi mintga burgais maioren e mintga burgaisa maiorena.

DE Kandidat; Kandidatin

FR candidat; candidate

IT candidato; candidata

EN candidate

cedel electoral

Formular uffizial che las votantas ed ils votants ston duvrar per la ➤ elecziun dal cussegl naziunal; els pon emplenir quel sezs (cedel electoral senza prestampat) sco er cumplettar u midar quel (cedel electoral cun prestampat, il qual inditgescha la denominaziun da la glista, eventualmain la colliaziun da glistas, il numer d'ordinaziun ed ils nums da las candidatas e dals candidats).

➤ dretg electoral

DE Wahlzettel

FR bulletin électoral

IT scheda elettorale

EN ballot paper

cedel da votar

Formular uffizial per la votaziun, sin il qual las votantas ed ils votants fan palais cun gea u na l'acceptanza u la refusaziun d'in

- project da votaziun.
- dretg da votar, votaziun per corrispondenza, votaziun electronica, votaziun a l'urna

DE Stimmzettel

FR bulletin de vote

IT scheda di voto; scheda per la votazione

EN ballot paper

chalender da las votaziuns

Chalender dals termins previsibels che sa repetan mintg'onn da las votaziuns federalas, sco ch'els èn fixads dal cussegl federal tras ordinaziun.

DE Abstimmungskalender

FR calendrier des votations

IT calendario delle votazioni

EN polling calendar

chanzlia federala; ChF

Sco post da stab general dal ➔ cussegl federal coordinescha la chanzlia federala ils affars dal cussegl federal ed ella è l'uffizi administrativ dal president u da la presidenta da la confederaziun. Ultra da quai è ella il post spezialisà competent per ils ➔ dretgs politics, fa las publicaziuns uffizialas (fegl federal, collecziuns da leschas), coordinescha las infurmaziuns da la publicitad ed ils servetschs da translaziun da l'administraziun federala. Ella vegn manada da la chanceliera federala u dal chancelier federal.

DE	Bundeskanzlei; BK
FR	Chancellerie fédérale; ChF
IT	Cancelleria federale; CaF
EN	Federal Chancellery; FCh

circul electoral

La ➔ elecziun dal cussegl nazional è in'elecziun federala; ils chantuns furman ils circuls electorals.

➔ cussegl dals chantuns, repartiziun dals mandats

DE	Wahlkreis
FR	circonscription électorale; arrondissement électoral
IT	circondario elettorale; circoscrizione elettorale
EN	electoral constituency; constituency

colliaziun da glistas

Colliaziuns da ➤ glistas che vegnan tractadas tar la repartiziun dals mandats sco ina singula glista. Inqualas partidas pli pit-schnas pon meglierar cun la fusiun lur vistas sin in mandat.

DE Listenverbindung

FR apparentement de listes

IT congiunzione di liste; apparentamento di liste

EN combined list

constituziun federala; cst.

Ella è la lescha suprema da la confederaziun e furma la basa giuridica per l'entira ulteriura legislaziun e per l'urden federalistic dal stadi. Ella regla ils dretgs ed ils duairs fundamentals da las burgaisas, dals burgais e da l'entira populaziun sco er l'organisasiun e las cumpetenzas da las ➤ autoritads federalas. Mintga repassada totala (revisiun totala) e mintga midada (revisiun parziala) da la constituziun federala ston vegnir sutmessas al pievel ed als chantuns per l'approvaziun (➤ referendum obligatori).

DE Bundesverfassung; BV

FR Constitution fédérale; cst.

IT Costituzione federale; Cost.

EN Federal Constitution; Cst.

cumular; cumulaziun

En ➔ circuls electorals, en ils quals igl è da surdar plirs mandats tar l'elecziun dal cussegl naziunal ed i vegn fatga ina ➔ elecziun da proporz, po il num d'ina candidata u d'in candidat vegnir inscrit duas giadas sin il ➔ cedel electoral.

DE kumulieren; Kumulieren

FR cumuler; cumul

IT cumulare; cumulo

EN accumulating

cuntraproposta; cuntraproject

L'assemblea federala po davart la ➔ iniziativa dal pievel generala sco er davart la ➔ iniziativa dal pievel formulada purtar a la votaziun in cuntraproject, sch'ella vul acceptar l'intent da l'iniziativa, ma preferescha in'otra furma che las iniziantas ed ils iniziants per realisar quai. Las votantas ed ils votants voteschan surlonder en quest cas tenor las reglas dal ➔ gea dubel.

DE Gegenentwurf; Gegenvorschlag

FR contre-projet; contreprojet

IT controprogetto; controproposta

EN counter-proposal

cussegl dals chantuns; CC

La chombra pitschna dal parlament federal (► assemblea federala), la quala dumbra 46 commembras e commembers. Il cussegl dals chantuns vegn er numnà la chombra dals chantuns, perquai che las commembras ed ils commembers valan sco deputads dals chantuns. Ozendi vegnan las cusseglieras ed ils cussegliers dals chantuns elegids en tut ils chantuns da las burgaisas e dals burgais cun dretg da votar, medemamain sco las commembras ed ils commembers dal ► cussegl naziunal, però tenor las reglas dal dretg chantunal.

► elecziun dal cussegl dals chantuns, elecziun dal cussegl naziunal

DE Ständerat; SR

FR Conseil des États; CE

IT Consiglio degli Stati; CSt

EN Council of States; CS

cussegl federal; CF

La regenza naziunala è l'autorità directiva ed executiva suprema (executiva) da la confederaziun. Dal cussegl federal fan part set commembras e commembras che vegnan elegids da la ► assemblea federala (chombras reunidas). Il cussegl federal è en emprima lingia cumpetent per ils acts guvernativs, el maina e surveglia la ► administraziun federala e sa participescha a la legiferaziun. La chanceliera federala u il chancelier federal maina il post da stab da la regenza, la ► chanzlia federala. Il presidi da las sedutas dal cussegl federal ha la presidenta federala u il president federal.

► autoritads federalas

DE Bundesrat; BR

FR Conseil fédéral; CF

IT Consiglio federale; CF

EN Federal Council; FC

cussegl naziunal; CN

La chombra gronda dal parlament federal (► assamblea federala), che quinta 200 deputadas e deputads. Il cussegl naziunal vegn er numnà la chombra dal pievel, perquai che las deputadas ed ils deputads vegnan elegids da las votantas e dals votants, dal pievel, en elecziuns federalas.

► elecziun dal cussegl naziunal, elecziun dal cussegl dals chantuns

DE Nationalrat; NR

FR Conseil national; CN

IT Consiglio nazionale; CN

EN National Council; NC

dretg electoral

Il dretg politic da las burgaisas maiorennas e dals burgais maiorens da far part a la ➤ elecziun dal cussegl naziunal sco electura ed electur (➤ dretg d'elecziun activ) u da sa metter a disposiziun per l'elecziun (➤ dretg d'elecziun passiv). Tgi ch'ha il dretg electoral, ha er il ➤ dretg da votar.

DE Wahlrecht

FR droit d'élire et d'être élu; droit de vote et d'éligibilité

IT elettorato; diritto di voto e eleggibilità; diritto elettorale

EN right to participate in elections

dretg electoral activ

Il dretg da las burgaisas maiorennas e dals burgais maiorens d'eleger las/ils 200 commembras e commembers dal cussegl naziunal e las/ils 46 commembras e commembers dal cussegl dals chantuns. Per l'elecziun dal cussegl naziunal vala il dretg federal, per l'elecziun dal cussegl dals chantuns vala il dretg chantunal. Las commembras ed ils commembers da las ulteriuras ➡ autoritads federalas vegnan elegids da la ➡ assemblea federala.

DE aktives Wahlrecht

FR capacité civique active; droit de vote

IT elettorato attivo

EN right to vote; voting rights in elections

dretg electoral passiv

Il dretg da las burgaisas maiorennas e dals burgais maiorens da sa metter a disposiziun tar las elecziuns per il ➡ cussegl naziunal, il ➡ cussegl federal e per il ➡ tribunal federal. Il dretg electoral passiv per la ➡ elecziun dal cussegl dals chantuns è reglà sin stgalim chantunal.

DE passives Wahlrecht

FR capacité civique passive; éligibilité

IT elettorato passivo; eleggibilità

EN right to be elected

dretg da votar

Il dretg da las burgaisas maiorennas e dals burgais maiorens da sa participar a las votaziuns dal pievel. Tgi ch'ha il dretg da votar, ha er il ► dretg electoral.

DE	Stimmrecht
FR	droit de vote
IT	diritto di voto
EN	right of vote

dretgs politics; dretgs dal pievel

Il dretgs politics è il dretgs fundamentals dal pievel en la democrazia directa (dretgs dal pievel); els pussibiliteschan a las burgaisas maiorennas ed als burgais maiorens da cooperar a la furmaziun dal dretg e da la politica en il stadi. Latiers tutgan ➤ il dretg da votar ed ➤ il dretg electoral sco er il dretg d'inoltrar ➤ iniziativa dal pievel u da prender il ➤ referendum e da sut-tascriber talas dumondas.

DE politische Rechte; Volksrechte

FR droits politiques; droits populaires

IT diritti politici; diritti popolari; diritti del Popolo

EN political rights

elecziun

Procedura, cun la quala persunas pon vegnir clamadas en uffizis determinads u en auters uffizis publics tras las vuschs da las votantas e dals votants u tras las commembras ed ils commembers d'in gremi electoral (p.ex. assemblea federala, cussegl federal).

► dretg electoral, votaziun

DE Wahl

FR élection

IT elezione

EN electio

elecziun complementara

Elecziun che vegn fatga en in ► circol electoral cun plirs mandats, sch'igl è da surdar a la ► elecziun dal cussegl naziunal dapli mandats che quai ch'igl ha dà ► candidatas u candidats, u sche a l'extrada d'ina deputada u d'in deputà na stat a disposiziun nagina substituziun.

DE Ergänzungswahl

FR élection complémentaire

IT elezione complementare

EN supplementary election

elecziun dal cussegl dals chantuns

Elecziun da la chombra pitschna da la ► assemblea federala. Ella vegn realisada tenor dretg chantunal e na succeda perquai betg en tut ils chantuns il medem di ed er betg adina il medem mument sco las ► elecziuns dal cussegl naziunal.

► elecziun da maiorz

DE Ständeratswahl

FR élection du Conseil des États

IT elezione del Consiglio degli Stati

EN election to the Council of States

elecziun dal cussegl naziunal

Elecziun dals 200 commembras e commembers da la chombra gronda da la ► assemblea federala. Ella vegn realisada dals chantuns mintga quatter onns sut la direcziun da la chanzlia federala. Il dretg electoral han quels che han il ► dretg da votar; elegibels èn las ► candidatas ed ils candidats ch'èn inditgads sin las ► glistas. En ils ► circuls electorals, nua ch'i vegn surdà mo in mandat e nua ch'i vegn perquai fatga ina ► elecziun da maiorz, po vegnir elegi mintga burgaisa maiorena e mintga burgais maioren.

► elecziun da proporz

DE Nationalratswahl

FR élection du Conseil national

IT elezione del Consiglio nazionale

EN National Council election

elecziun da maiorz

Elecziun, tar la quala ils mandats ch'han da vegnir surdads, van a la maioritad entant che la minoritad na survegn nagins mandats – er sch'ella è mo pauc pli pitschna. Las reglas da l'elecziun da maiorz valan p.ex. tar las elecziuns dal cussegl federal e da las derschadras federalas u dals derschaders federali ed en la gronda part dals chantuns tar l'elecziun da la regenza e dal cussegl dals chantuns sco er per las elecziuns communalas; las ► elecziuns dal cussegl naziunal percenter èn elecziuns da proporz, danor en ► circuls electorals, en ils quals i vegn surdà mo in mandat.

► repartiziun dals mandats

DE Majorwahl; Mehrheitswahl

FR élection selon le système majoritaire

IT elezione secondo il sistema maggioritario

EN majority system; first past the post system

elecziun da proporz

Elecziun, tar la quala ils mandats che ston vegnir surdads vegnan repartids sin la maioritad e la minoritad en proporziun cun las vuschs deponidas per ellas. Las ► elecziuns dal cussegl naziunal èn elecziuns da proporz, entant che p.ex. il cussegl federal, las derschadras federalas ed ils derschaders federali sco er la pli gronda part da las autoritads chantunalas e communalas vegnan elegids en ► elecziuns da maiorz.

► repartiziun dals mandats

DE Proporzwahl; Verhältniswahl

FR élection selon le système proportionnel

IT elezione secondo il sistema proporzionale; elezione proporzionale

EN election based on proportional representation

elecziun taciturna

Elecziun che vegn fatga en moda che la regenza chantunala declera tut las personas che figureschan sin las ➔ glistas electorals sco elegidas en il cussegl naziunal, perquai ch'i na dat betg dapli candidatas e candidats che mandats en ils chantuns respectivs.

DE	stille Wahl
FR	élection tacite
IT	elezione tacita
EN	tacit election

explicaziuns dal cussegl federal; carnet da votar; carnet federal

Broschura, en la quala ils ➔ projects da votaziun vegnan expligtgads ed ils arguments dal comité d'iniziativa u da referendum sco er la posiziun dal cussegl federal vegnan preschentads en moda curta ed objectiva. Il carnet federal vegn edì da la ➔ chanzlia federala en las quatter linguas naziunals e consegnà ensemen cun ils ulteriurs documents da votaziun tras las vischnancas a las votantas ed als votants.

DE	Abstimmungserläuterungen des Bundesrates; Abstimmungsbüchlein; Bundesbüchlein
FR	explications du Conseil fédéral; explications destinées aux électeurs; explications
IT	spiegazioni del Consiglio federale; spiegazioni di voto
EN	explanation from the Federal Council; explanatory pamphlet

gea dubel

Suttametta la ► assamblea federala in ► cuntraproject davart ina iniziativa dal pievel, sche pon las votantas ed ils votants acceptar tant quel sco er l'iniziativa ed inditgar latiers, a qual da quests dus ch'els vulan dar la preferientscha en cas che tuts dus vegnan acceptads. A la fin vala quella proposta (iniziativa u cuntraproject) sco acceptada, la quala ha en total las pliras vuschs cun gea.

DE	Doppeltes Ja
FR	double oui
IT	doppio sì
EN	double yes vote

glista electorala; glista

Glistas èn ► propostas electorals ch'èn vegnidas examinadas e repassadas dals chantuns e da la chanzlia federala. Per las distinguer meglier vegnan ellas numeradas ed provididas cun ina indicaziun.

DE	Wahlliste; Liste
FR	liste électorale
IT	lista elettorale; lista
EN	electoral list

iniziativa dal pievel

Inoltraziun, cun la quala 100 000 votantas e votants pon preten-
der da la ► assemblea federala la repassada totala (revisiun
totala) da la ► constituziun federala u l'acceptaziun, l'abroga-
ziun u la midada da disposiziuns da la constituziun u da la
lescha.

DE	Volksinitiative; Volksbegehren
FR	initiative populaire; initiative populaire en matière fédérale; initiative populaire fédérale
IT	iniziativa popolare; domanda d'iniziativa
EN	popular initiative

iniziativa dal pievel formulada per la revisiun parziala da la constituziun federala

Iniziativa dal pievel, cun la quala 100 000 votantas e votants pre-
tendan ina midada parziala (revisiun parziala) da la ► constitu-
ziun federala ed inoltreschan per quest intent ina proposta for-
mulada.

DE	formulierte Volksinitiative auf Teilrevision der Bundesverfassung
FR	initiative populaire rédigée tendant à la révision partielle de la Constitution
IT	iniziativa popolare elaborata per la revisione parziale della Costituzione federale
EN	popular initiative requesting a partial revision of the Federal Constitution in specific terms

iniziativa dal pievel generala

Iniziativa dal pievel, cun la quala 100 000 votantas e votants pon pretender en furma d'ina proposta generala l'approvaziun, la midada u l'abrogaziun da disposiziuns da leschas u da la constituziun. La "iniziativa dal pievel generala" è vegnida acceptada sco novaziun cun la votaziun dal pievel dals 9 da favrer 2003.

- DE allgemeine Volksinitiative
- FR initiative populaire générale
- IT iniziativa popolare generica
- EN general popular initiative

iniziativa dal pievel per ina revisiun totala da la constituziun federala

Iniziativa dal pievel, cun la quala 100 000 votantas e votants pon proponer ina repassada totala (revisiun totala) da la ► constituziun federala.

- DE Volksinitiative auf Totalrevision der Bundesverfassung
- FR initiative populaire tendant à la révision totale de la Constitution
- IT iniziativa popolare per la revisione totale della Costituzione federale
- EN popular initiative for total revision of the Federal Constitution

lescha federala; LF

Conclus che vala generalmain ed illimitadamain da la ► assam-
blea federala, il qual stgaffescha dretgs u duairs per ils directa-
main pertutgads, q.v.d. legiferescha. Tals conclus federals legife-
rativ ston vegnir relaschads sco leschas federalas ed èn sutta-
mess al ► referendum facultativ; davart leschas federalas urgen-
tas senza basa constituziunala sto vegnir fatga ina votaziun dal
pievel e dals chantuns (► referendum obligatori).

DE Bundesgesetz; BG

FR loi fédérale; LF

IT legge federale; LF

EN Federal Act; FedAct

maioritad dals chantuns

La maioritad dals chantuns è, sper la maioritad dal pievel, per regla necessaria per l'acceptanza d'in project da votaziun tar il ► referendum obligatori. Ella è cuntanschida, sche la plipart dals chantuns ha approvà. Ils chantuns Sursilvania, Sutsilvania, Basilea-Citad, Basilea-Champagna, Appenzell dador ed Appenzell dadens han mintgamai ina mesa vusch dal chantun.

DE	Ständemehr
FR	majorité des cantons
IT	maggioranza dei Cantoni
EN	majority of the cantons

maioritad dal pievel

La maioritad dal pievel è eguala a la maioritad da las vuschs valaivlas. Per l'acceptanza d'ina nova constituziun u da midadas da la constituziun (referendum obligatori) dovri tant la maioritad dal pievel sco er la maioritad dals chantuns; per leschas e midadas da leschas (referendum facultativ) dovri mo la maioritad dal pievel.

DE	Volksmehr
FR	majorité du peuple
IT	maggioranza del Popolo
EN	popular majority; majority of those voting

panaschar

En ils ➔ circuls electorals, en ils quals igl è da surdar plirs mandats tar l'elecziun dal cussegl naziunal ed en ils quals i vegn fatga perquai ina ➔ elecziun da proporz pon las electuras ed ils electurs stritgar candidatas u candidats sin in ➔ cedel electoral prestampà ed inscriber a lur post numns da ➔ candidatas u candidats or d'autras ➔ glistas dal medem circul electoral.

(panaschar = maschadar)

DE panaschieren; Panaschieren

FR nacher; panachage

IT panachage

EN split the vote; splitting

parola da votaziun

Recumandaziun u parola ch'ina partida, ina fracziun parlamentara u in'otra gruppaziun depona davart ina proxima votaziun.

DE Abstimmungsparole

FR consigne de vote

IT raccomandazione di voto

EN voting recommendation

petiziun

Inoltraziun nunformala en scrit che mintga persuna po drizzar ad ina ➔ autoritad federala cumpetenta. L'inoltraziun po cuntignair ina proposta, ina critica u in giavisch; ses object po esser mintga activitad dal stadi. Las autoritads ston prender enconuschientscha da la petiziun, però na ston betg responder ella.

DE Petition

FR pétition

IT petizione

EN petition

project da votaziun; text da votaziun

Proposta che vegn suttamessa da la ➔ assemblea federala al pievel per la votaziun. I po sa tractar d'ina ➔ iniziativa dal pievel per revisiun parziala da la constituziun cun u senza ➔ cuntraproject da l'assemblea federala u d'in ➔ referendum.

DE Abstimmungsvorlage

FR projet soumis au vote; texte soumis au vote; acte soumis au vote du peuple; objet soumis au vote

IT testo in votazione

EN proposal submitted to the People

proposta electorala

Glista da personas che vegnan proponidas per la ► elecziun dal cussegl naziunal. Per ch'i na dettia nagins scumbigs, ston las propostas electoralas esser marcadas differentamain e cuntignair las indicaziuns che vegnan pretendidas da la lescha per las personas inditgadas. Ultra da quai dastgan questas personas figurar mo sin ina proposta electorala e ston attestar ch'ellas acceptan la proposta. La proposta electorala sto er esser sutta-scritta d'in dumber minimal da votantas e votants or dal ► circul electoral.

DE	Wahlvorschlag
FR	liste de candidats
IT	proposta di candidatura
EN	candidate list

referendum

► Votaziun dal pievel, tar la quala las votantas ed ils votants decidan davart las novas disposiziuns da la constituziun u davart las disposiziuns da la constituziun midadas ed auters conclus determinads da l'assemblea federala (conclus federals), q.v.d. als pudair acceptar u refusar.

DE Referendum

FR référendum

IT referendum

EN referendum

referendum dals chantuns

Referendum facultativ che reussescha, sche almain otg chantuns concludan da profitar da tal. Cuntrari al ► referendum dal pievel n'è enfin oz mai vegnì duvrà cun success il referendum dals chantuns.

DE Kantonsreferendum

FR référendum demandé par les cantons

IT referendum dei Cantoni

EN referendum requested by the cantons

referendum facultativ

50 000 votantas e votants (➔ referendum dal pievel) u otg chantuns (➔ referendum dals chantuns) pon p.ex. pretender ina votaziun dal pievel davart ina nova lescha federala u ina lescha federala midada u davart in contract da stadi. Il conclus correspundent da la ➔ assemblea federala entra en vigur, sch'il pievel l'accepta (➔ maioritad dal pievel).

DE fakultatives Referendum

FR référendum facultatif

IT referendum facoltativo

EN onal referendum

referendum obligatori

Referendum che sto vegnir exequì, sche la ➔ assemblea federala ha concludì da repassar totalmain u da midar parzialmain la ➔ costituziun federala u sch'ella ha concludì l'entrada ad in'organisaziun per segirezza collectiva (p.ex. ONU) u ad ina communidad supranaziunala (p.ex. UE) u sch'ella ha concludì ina ➔ lescha federala urgenta senza basa costituziunala. Per acceptar il conclus relativ dovri tant la ➔ maioritad dal pievel sco er la ➔ maioritad dals chantuns.

DE obligatorisches Referendum

FR référendum obligatoire

IT referendum obbligatorio

EN mandatory referendum

referendum dal pievel

Referendum facultativ, cun il qual i vegn chaschunà ina votaziun dal pievel, sch'il pievel, q.v.d. almain 50'000 votantas e votants pretendan quai.

DE	Volksreferendum
FR	référendum populaire
IT	referendum popolare
EN	popular referendum

repartiziun dals mandats

Il 200 mandats en il ► cussegl naziunal vegnan repartids sin ils 26 chantuns tenor il dumber da la populaziun (dumber total da las abitantas e dals abitants = populaziun). La basa furma il resultat uffizial da la davosa dumbraziun federala dal pievel. Mintga chantun ha però almain in mandat.

DE Sitzverteilung

FR répartition des sièges

IT ripartizione dei seggi; distribuzione dei seggi

EN allocation of seats

sutcolliaziun da glistas

Colliaziun dal segund stgalim, entras la quala singuls partenaris sa gruppeschan entaifer la ➔ colliaziun da glistas per metter ensemen lur vuschs e meglierar uschia lur vistas envers auters partenaris a chaschun da la repartiziun dals mandats.

DE	Unterlistenverbindung
FR	sous-apparement de listes
IT	sotto-congiunzione di liste
EN	list sub-combination

tribunal federal; TF

L'autorità giudiziaria suprema (giudicativa) da la confederaziun. Il tribunal federal a Losanna surveglia sco davosa istanza da recurs la giurisdicziun confurma a la constituziun ed è sco sulet tribunal en uffizi per fatgs dal dretg federal che na pon betg vegnir delegads a las dretgiras chantunalas, p.ex. en cas da giudicaments da delicts cunter il stadi. Las differentas chombras dal tribunal federal èn tribunals spezialisads per ils divers secturs da dretg sco p.ex. dretg civil, dretg da concurs, dretg penal u dretg administrativ. Per ils fatgs dal dretg d'assicuranza sociala è competent il tribunal federal d'assicuranzas a Lucerna.

► autoritads federalas

DE	Bundesgericht; BGer
FR	Tribunal fédéral; TF
IT	Tribunale federale; TF
EN	Federal Supreme Court; FSC

votaziun

Procedura, cun la quala las votantas ed ils votants pon acceptar u refuser ina proposta da l'assemblea federala u dal pievel (➡ iniziativa dal pievel). Votar pon els cun il cedel da votar a l'urna (➡ votaziun a l'urna) u per posta (➡ votaziun per corrispondenza) u en il futur sur la rait da datas (➡ votaziun electronica).

➡ dretg da votar, elecziun, project da votaziun, votaziun dal pievel

DE Abstimmung

FR votation

IT votazione

EN vote

votaziun per corrispondenza

Votaziun, tar la quala las votantas ed ils votants pon trametter il ➡ cedel da votar per posta a l'uffizi da votaziun e na ston uschia betg ir a l'urna.

DE briefliche Stimmabgabe

FR vote par correspondance

IT voto per corrispondenza

EN postal voting

votaziun electronica

Votaziun, tar la quala las votantas ed ils votants pon votar cun agid electronic d'in sistem spezial da votar e d'eleger. Els empleneschan in "cedel da votar electronic" ed al tramettan sur la rait da datas a l'uffizi electoral. Ils chantuns da Genevra, Turitg e Neuchâtel experimenteschan il mument en collavuraziun cun la ► chanzlia federala cun la votaziun electronica. Latiers sa tracti surtut da garantir la segirezza da la procedura (mantegnair il secret da votaziun, prevegnir engion da votaziun).

DE elektronische Stimmabgabe; elektronische Abstimmung

FR vote électronique

IT voto elettronico

EN e-voting

votaziun dal pievel

En general è mintga votaziun federala ina "votaziun dal pievel", perquai ch'il resultat en ils chantuns succeda tras la votaziun da las votantas e dals votants, q.v.d tras il pievel. Ina votaziun dal pievel en il vair senn, tar la quala mo il pievel votescha – però betg ils chantuns – vegn p.ex. fatga, sch'igl è vegnì profità dal ➔ referendum facultativ.

DE	Volksabstimmung
FR	votation populaire; vote du peuple
IT	votazione popolare
EN	popular vote; popular ballot

votaziun a l'urna; votaziun

Votaziun, tar la quala las votantas ed ils votants che fan part bit-tan en il local da votar il cedel da votar en l'urna. Questa furma tradiziunala da votar vegn ozendi remplazzada adina dapli entras la ➔ votaziun per corrispondenza e qua e là gia entras la ➔ votaziun electronica.

DE	Urnengang; Urnenabstimmung
FR	scrutin; votation
IT	votazione alle urne
EN	voting at the polling station

vusch da candidat

Vusch ch'ina ➡ candidata u in candidat obtegna, sche ses num vegn scrit sin il ➡ cedel electoral.

DE Kandidatenstimme

FR suffrage nominatif

IT voto personale; suffragio personale; suffragio

EN candidate vote; personal vote

vusch da partida

Mintga ➡ vusch da candidat e mintga ➡ vusch supplementara sin in cedel electoral vegn quintada sco vusch da partida per la ➡ glista electorala (partida, gruppa electorala e.u.v.), per la quala la denominaziun u il numer d'ordinaziun è inditgà sin il cedel electoral. Il dumber da las vuschs da partida cuntanschidas è decisiv per la repartiziun dals mandats a las differentas glistas.

DE Parteistimme

FR suffrage de parti

IT voto di partito; suffragio di partito

EN party vote

vusch supplementara

Èn inscrits sin in ➤ cedel electoral pli paucs nums da ➤ candidatas e candidats che quai ch'ins sto surdar mandats en il ➤ circol electoral, alura vegnan las lingias vidas quintadas sco vuschs supplementaras per quella ➤ glista electorala (partida, gruppa electorala e.u.v.), da la quala la denominaziun u il numer d'ordinaziun èn inditgads sin il cedel electoral.

➤ repartiziun dals mandats

DE Zusatzstimme

FR suffrage complémentaire

IT suffragio di complemento

EN additional vote

Adressa d'internet per aprofundar:

E-Government

<http://www.admin.ch/ch/d/egov/index.html>

Datas da las votaziuns

<http://www.admin.ch/ch/r/pore/va/liste.html>

Fegl federal

<http://www.admin.ch/ch/d/ff/index.html>

Administraziun federala

<http://www.admin.ch/ch/r/autorita.html>

Assamblea federala

<http://www.parlament.ch>

Autoritads federalas

<http://www.admin.ch>

Chantuns

<http://www.admin.ch/ch/r/schweiz/kantone/index.html>

Chanzlia federala

<http://www.admin.ch/ch/r/autorita.html>

Constituziun federala

<http://www.admin.ch/ch/r/rs/1/c101.pdf>

Cussegl federal

<http://www.admin.ch/ch/r/cf/index.html>

Dretg federal

<http://www.admin.ch/ch/d/sr/sr.html>

Dretgs politics

<http://www.admin.ch/ch/r/pore/index.html>

Elecziuns 2003

<http://www.parlament.ch>

Tribunal federal

<http://www.bger.ch/de/index.htm>

ario delle votazioni chalendar dala
mungsparole consigne de vote racc
Abstimmungsvorlage projet texte so
peuple objet de votation testo in vo
mitted to the vote of the People; dra
active diritto di voto attivo diritto ele
voting rights in elections allgemeine
générale iniziativa popolare generic
Stimmabga **TERMDAT** corresponda
voting Doppeltes Ja fakultatives Re
dum facultativo referendum facultati
contreprojet contre-projet contropro
counter-proposal Politische Rechte
tics political rights Ständemehr maj
Cantoni maioritad dals chantuns ma
vote diritto di voto dretg da vuschar
scheda cedel da vuschar ballot pap
vote du peuple votazione popolare
ballot Volkemehr majorité du peupl